

УДК 784:[37.017.4+172.15]:373.3(510)
DOI 10.31654/2663-4902-2024-PP-2-135-141

Бухнієва О. А.

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри музичного та образотворчого мистецтв
Ізмаїльського державного гуманітарного університету
bukhnievaolena@gmail.com
orcid.org/0000-0001-9997-5796

**ПЕДАГОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВОКАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА
У ПАТРІОТИЧНОМУ ВИХОВАННІ МОЛОДШИХ УЧНІВ У КНР**

У статті проаналізовано досвід національно-патріотичного виховання у КНР. Наведено сучасний стан проблеми патріотичного виховання засобами вокального мистецтва в КНР на основі аналізу праць китайських педагогів, які досліджують особливості педагогічного потенціалу вокального виконання у вирішенні завдання патріотичного виховання сучасної молоді, зокрема молодших школярів в загальноосвітніх закладах. Доповнюються розробки вітчизняних вчених про роль вокального мистецтва у вихованні учнів нового тисячоліття патріотами. Визначено, що китайські і українські вчені сьогодні досліджують різні аспекти патріотичного виховання молодших школярів, але проблема потребує подальших розробок в цьому напрямі. У статті акцентовано, що нинішнє патріотичне виховання в китайських загальноосвітніх школах засноване на традиційній моделі очного навчання. Цифрова трансформація загальної освіти відкриває більше можливостей для учнів та вчителів, але також створює певні проблеми у патріотичному вихованні. Підкреслюється, що значну роль у вихованні патріотів засобами вокального мистецтва грає керівник хору, який зобов'язаний не тільки професійно поєднувати різні методичні прийоми у навчанні дітей вокалу, а й захоплювати кожну дитину музикою так, щоб вона викликала в ньому емоції та спонукала роздумувати. Це можливе лише в тому випадку, якщо у дітей сформована потреба у спілкуванні з вокальною музикою. Для цього необхідно створювати та підтримувати особливу живу та радісну атмосферу під час занять, щоб кожна дитина відчула радість від власних досягнень та відчула свою значну роль у загальному успіху колективу, який виконує дуже важливу місію у спільній справі патріотичного згуртування нації силою мистецтва. Визначено, що включення творів видатних діячів минулого до плану музичних занять не тільки допоможе збагатити знання учнів про історію становлення співочої культури країни, а й викликатиме прагнення дбайливо зберігати та розвивати традиції, що у результаті служить справі виховання високого почуття любові до батьківщини, поваги до її минулого, відповідальності за її сьогодення та майбутнє.

Ключові слова: патріотичне виховання, вокальна музика, загальноосвітня школа, вплив національних китайських традицій.

Постановка проблеми. Патріотичне виховання підростаючого покоління є одним із пріоритетних напрямів сучасної виховної та освітньої роботи школи в КНР, тому питання про грамотну організацію процесу патріотичного виховання молоді різного віку, виявлення педагогічного потенціалу засобів та створення умов для даної роботи викликають закономірний професійний інтерес дослідників та педагогів-практиків. Оскільки мистецтво здатне всебічно впливати на людину, важливо при цьому забезпечувати гармонію емоцій та почуттів, що породжуються музикою, з

емоціями пізнання. Саме музичне, у тому числі вокальне, мистецтво має здатність яскравого та достовірного вираження ідеї патріотизму, закладеної творцями твору та розкривається через художні образи, які впливають на емоційно-чуттєвий світ виконавця та слухача за допомогою мелодії та тексту. Тому дослідницької уваги вимагають питання, пов'язані з виявленням теоретичних засад патріотичного виховання учнів засобами вокального мистецтва в КНР, а також характеристикою особливостей процесу організації відповідної виховної роботи в сучасному Китаї.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз стану проблеми показав, що її актуальність обумовлена протиріччями між: соціальною значимістю патріотичного виховання молоді як одного з пріоритетних напрямів освітньої політики КНР та недостатньою вивченістю педагогічного досвіду КНР, пов'язаного зі специфікою виховання громадян-патріотів у вигляді вокального мистецтва; можливостями вокального мистецтва у патріотичному вихованні молоді та відсутністю досліджень щодо виявлення педагогічного потенціалу вокального мистецтва для здійснення даної виховної роботи; потребу в обґрунтуванні ефективних способів організації процесу патріотичного виховання за допомогою вокального мистецтва в загальноосвітній школі КНР та недоліком наукових положень, що характеризують принципи організації та методи даної виховної роботи; наявністю в педагогічній науці досліджень з питань патріотичного виховання та вокального мистецтва в КНР та відсутністю їх системного теоретичного обґрунтування, що дозволяє виявити найцінніші ідеї китайських учених, що визначають взаємозв'язок патріотичного виховання та вокального мистецтва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Китайські вчені сьогодні досліджують різні аспекти проблеми патріотичного виховання молоді: теоретичні та ідеологічні засади патріотичного виховання в Китаї (Бай Цюлін, Ван Вей, Цзян Цземін, Лі Цзюньру та ін.); становлення та розвиток патріотичного виховання в Китаї (Кан Ліін, Лю Хаобо, Чжан Цзіньтао, Ян Лікунь і ін.); організація патріотичного виховання в Китаї у загальноосвітній школі (Бу Люпін і ін.). Також слід зазначити дослідження, які нині проводяться в Ізмаїльському державному гуманітарному університеті, присвячені розгляду ролі і методів патріотичного виховання у сучасному Китаї. У процесі роботи було вивчено наукові роботи китайських дослідників українською мовою з наступних питань: загальні проблеми освіти та виховання в Китаї (У Цюнь, Фу Сяо Ся та ін.); оральне виховання в Китаї (Дунцзян Цзяо, Лін Лю, Чен Чжун-ін та ін.); традиції сімейного виховання (Чжан Чень та ін.); система музичної та вокальної освіти в Китаї та Росії (Хуан Сяньюй, Юй Венью, Ян Бо, Яо Вей та ін.). Дослідники, які займаються питаннями патріотичного виховання молоді у КНР (Лі Цзядао, Цзян Юй Хун, Цин Хе, Чжан Сяо Ін, Чжао Сюй Мей та ін.), приділяють недостатньо уваги педагогічному потенціалу музичного та, зокрема, вокального мистецтва у вихованні громадян-патріотів своєї країни. У цьому плані вокальне мистецтво має великий виховний потенціал [8, с. 37–48].

Формулювання мети статті. Патріотизм, будучи однією з істотних якостей людської особистості, висловлює ціннісні орієнтації, моральну переконаність, світоглядну зрілість, життєву позицію людини. Відмінність концепції даного дослідження полягає в тому, що ми розглядаємо питання патріотичного виховання в Китаї у взаємозв'язку з вокальним мистецтвом, а саме у виявленні педагогічного потенціалу засобів вокального мистецтва для організації та здійснення процесу патріотичного виховання молодших школярів в загальноосвітній школі КНР. Необхідно показати еволюцію ідеї патріотичного виховання учнів засобами вокального мистецтва в Китаї, виділити принципи організації та методи патріотичного виховання учнів засобами вокального мистецтва, простежити основні напрямки розвитку патріотичного виховання учнів засобами вокального мистецтва в КНР.

Виклад основного матеріалу. У 2012 році Сі Цзіньпін у своєму зверненні до китайського народу вказав на пріоритетність виховання патріотизму у підростаючого

покоління як необхідної умови для здійснення «китайської мрії про відродження великої нації» до 2049 року. Таким чином, відповідно до офіційних директив, сьогодні педагогічна робота з виховання патріотів країни проводиться в КНР на всіх щаблях освіти – від дошкільних закладів до вищих навчальних закладів. З 2001 р. кожен третій суботу вересня в КНР оголошено Всенародним днем патріотичного та оборонного виховання. Навчальні програми освітніх установ усіх рівнів передбачають обов'язкову дисципліну «Національна оборона», націлену на формування національного патріотичного учнів. Відповідне законодавство закріплює важливу роль патріотичного виховання для процвітання країни. У жовтні 2017 р. у КНР набув чинності новий закон про патріотичне виховання, що передбачає знання школярами тексту національного гімну, правила його виконання та історію створення [6]. Таким чином, сьогодні в Китаї на державному рівні патріотизм виступає органічною єдністю особистої та соціальної в кожній людині, тісним союзом суспільства та громадянина, важливою запорукою стабільності та процвітання країни та нації. У зв'язку з цим ідеологія державної політики націлена на виховання громадян-патріотів, а сім'я та школа є одними з основних соціальних інститутів, які мають забезпечувати здійснення цього процесу.

У новому документі «Керівні принципи роботи з морального виховання в початкових та середніх школах», випущеному в 2017 р., було розставлено акценти на різних шкільних предметах у плані патріотичного виховання. Було визначено курси або заходи, пов'язані з патріотизмом, які повинна організувати школа в залежності від конкретної ситуації. Крім того, у деяких загальноосвітніх школах додатково відкрили курси з патріотичного виховання відповідно до існуючих місцевих умов. Більшість таких курсів ґрунтуються на місцевих традиціях китайської культури, таких як каліграфія, вирізання з паперу, китайський живопис, національна китайська опера та ін. Однак, оскільки така навчальна програма не включена до навчального плану загальноосвітньої школи, кількість учнів, які можуть брати участь у ній, невелика. У 2012 р. було опубліковано «Експериментальний підручник з китайської традиційної культури для початкових та середніх шкіл», в якому була зроблена впровадження спеціального предмету з традиційної культури в початковій та середній школі, але навчальна програма з цього предмету все ще перебуває на стадії експериментальної розробки.

Окрім організації спеціальних курсів, більшість шкіл воліють проводити в кампусі заходи з патріотичного виховання учнів. Як правило, це відбувається в особливі дні (свята). Крім того, школи проводять різноманітні спільні заходи з місцевими органами влади та організаціями патріотичного виховання. Вищевикладене свідчить про те, що нинішнє патріотичне виховання в китайських загальноосвітніх школах засноване на традиційній моделі очного навчання. Цифрова трансформація загальної освіти з розвитком процесу безперервного оновлення інформаційних технологій все більше впроваджується у загальну освіту. Нові концепції, такі як розумні класи, розумні кампуси та ін., продовжують покращувати результати освіти. Однак більшість технологій розробляється для отримання хороших результатів у навчанні та тестуванні учнів, тоді як у патріотичному вихованні вони використовуються рідко.

Ці проблеми є результатом загальної освіти в Китаї, в якому надто багато уваги приділяють успішності учнів, і протягом тривалого часу нехтують моральним вихованням. Деякі школи та компанії, що займаються цифровими технологіями, спробували вирішити ці проблеми. Вони пропонують такі методи: 1) використовувати існуючу платформу освітніх ресурсів Аньхой для поширення матеріалів, пов'язаних із патріотичним вихованням. Щоб краще здійснити патріотичне виховання учнів, платформа забезпечує цільове патріотичне виховання у різних формах відповідно до психологічних особливостей учнів: відео, музика, комікси, статті тощо [6]; 2) використовувати Big Data для керування переглядом інформації учнями в Інтернеті; 3) використовувати власні медійні засоби задля патріотичного виховання. Власні ЗМІ – це новий метод масової комунікації, народжений з розвитком інформаційних технологій. На відміну від

традиційної моделі ЗМІ, його актуальність та зручність вищі, а також він більш популярний серед молоді. Це також забезпечує нову платформу для виховання патріотизму.

Оскільки вокальне мистецтво – це масовий вид творчості, навчання дітей співу є оптимальним способом їхнього придбання до рідної культури. Як наголошує у своєму дослідженні Цін Цін. На уроках вокалу педагог повинен у комплексі вирішувати наступні завдання через грамотний підбір репертуару: розвивати естетичні почуття учнів; мотивувати до участі у творчому житті рідного міста чи селища; виховувати почуття любові та поваги до малої батьківщини та до країни, що у результаті сприятиме формуванню патріотичних почуттів та якостей у учнів. На думку вченого, найкращим середовищем для патріотичного виховання школярів є творча атмосфера, яку створює вокальний колектив. Таке середовище включає людей, об'єднаних спільною улюбленою справою, допомагає створювати атмосферу дружби та взаємодопоміжки, викликає прагнення спільно добиватися поставленої мети, що в результаті допомагає дитині соціалізуватися в колективі [7].

Дослідник Лю Дзінь вважає, що ефективність вирішення виховних завдань на уроках вокалу багато в чому визначається правильним підбором репертуару. При цьому педагог повинен враховувати ступінь складності матеріалу, орієнтуватися на здібності своїх учнів та рівень підготовленості. Патріотичне виховання неможливо відокремити від морального та естетичного на уроках вокалу, тому що музика формує емоційну чуйність, допомагає розвивати художній смак, вчить цінувати прекрасне, розуміти та поважати духовне багатство рідної країни, розширює музичний кругозір учнів через знайомство з творчістю видатних митців, які зробили неоціненний внесок у розвиток музичної освіти Китаю [4].

Справжні патріоти, на думку Чжао Фейлун, повинні знати, поважати, любити духовну спадщину своєї країни та пишатися нею. Чжао Фейлун підкреслює, що співоче мистецтво Китаю має багату багатовікову історію, але лише на початку ХХ ст. воно перестає бути екзотичним для європейців. Всі національні вокальні школи (німецька, французька та ін.) пройшли шлях освоєння італійського бельканто. Специфіка китайської вокальної школи полягає в тому, що мистецтво співу з багатьох історичних причин довго перебувало в замкнутому культурному просторі і лише в минулому столітті здійснило прорив у центр світових художніх досягнень. Першою людиною, яка присвятила свою діяльність організації вокального виконавства в Китаї, був Баочень (1907–1979), який написав безліч пісень і переклав низку іноземних пісень китайською мовою. В історії музичної освіти Китаю та розвитку вокального мистецтва велику роль також відіграла педагог шанхайського державного музичного училища Чжоу Шуань (1894–1974). Її професійні заслуги важко переоцінити: вона переклала китайською мовою багато шедеврів світової музичної культури, писала романи та пісні рідною мовою, активно концертувала та організовувала виступи педагогів та студентів. У першій половині ХХ ст. кількість сольних виступів була невеликою, тому організаторська діяльність Чжоу Шуань зробила вагомий внесок у справу розвитку музичної освіти в Китаї. Серед найвідоміших творів Чжоу Шуань, присвячених Батьківщині – «Бути оптимістом», «Колискова», «Пісня ткача», «Вистояти до кінця», «Не може підкорити», «Ранок», «Широкі небо та земля». Активним розповсюджувачем китайського бельканто став баритон, вокальний педагог і композитор Іншанен (1902–1973), який, як і вищеназвані педагоги-просвітники, належить до старшого покоління вокальних педагогів у Китаї. Як підкреслює Чжао Фейлун, включення творів великих педагогів минулого до плану музичних занять не лише допоможе збагатити знання учнів про історію становлення співочої культури країни, а й викликати прагнення дбайливо зберігати та розвивати співочі традиції, що в результаті служить справі виховання високого почуття любові до Батьківщини, поваги до її минулого, відповідальності за її сьогодення та майбутнє [9].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Резюмуючи викладене вище, слід зазначити, що педагогічний потенціал вокальної освіти в патріотичному вихованні учнів визнається всіма китайськими вченими, результати досліджень яких послужили матеріалом для цієї статті. Виділимо головні моменти, які акцентуються дослідниками у виховній роботі: – використання потенціалу старовинної народної музики Китаю для прищеплення любові до національних музичних традицій та духовної спадщини китайського народу; – ретельний підбір пісенного репертуару патріотичної спрямованості, що дозволяє в комплексі вирішувати виховні завдання, поєднуючи патріотичне виховання з моральним та естетичним; – використання розвиваючого та виховного потенціалу вокального колективу, створення на заняттях атмосфери творчої активності, захопленості спільною справою, взаємодопомоги та відповідальності за загальний успіх; знайомств історією становлення вокального мистецтва в Китаї, просвітницькою діяльністю видатних музикантів та виконавців, які зробили свій внесок у розвиток музичної освіти в країні; – організація концертних виступів учнів, щоб кожен відчув себе відповідальним за спільну справу, а також відчув радість від особистих досягнень; -постійне вдосконалення рівня професійної підготовки педагогів вокалу та керівників хорових колективів.

Китайські вчені єдині на думці, що вокальне мистецтво допомагає здійснювати патріотичне виховання за допомогою колективного співу, в ході якого створюється особливе сприятливе середовище, де учні долучаються до національних музичних традицій, навчаються бути відповідальними та уважними один до одного, любити свою країну і малу батьківщину, цінувати життя та людське спілкування, прислухатися до своїх почуттів та почуттів інших людей, відчувати національну гордість, що у результаті створює благодатний ґрунт для формування патріотичних якостей.

Література

1. Анікіна Т. О. Патріотичне виховання майбутніх вчителів музики засобами художнього краєзнавства: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.01. Київ, 1993. 19 с.
2. Баженов В. Г., Пономарьов О. С., Романовський О. Г. Виховання патріотизму майбутніх керівників. *Вісник Харків. держ. політехн. ун-ту*. Харків, 1998. Вип. 22. С. 100–104.
3. Бех І. Патріотизм у вимірі сучасного виховання. Київ: Освіта. 2015. С. 4.
4. Ван Личунь, Чжао Хун, Чжан Хонгян, Лун Жунся. Університети здійснюють інноваційне викладання культури традиційних свят. *Чуаньшань*, 2009. №3. С. 221–224.
5. Ващенко Г. Виховний ідеал: підручник для освітян, вихователів, молоді та батьків. *Полтавський вісник*. Полтава, 1994. 191 с.
6. Мкртчян О. А. Формування готовності майбутніх вихователів до професійної діяльності як психолого-педагогічна проблема. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 33. Т. 2. С. 247–258.
7. Чжан Лісін Особливості організації дошкільного виховання у КНР. *Дошкільне виховання*. 2009. № 12. С. 95–104.
8. Шевченко Г. П., Рашидова С. С. Духовні основи патріотичного виховання: монографія. Луганськ: Ноулідж, 2012. 197 с.

References

1. Anikina, T.O. (1993). Patriotychne vykhovannya maybutnikh vchyteliv muzyky zasobamy khudozhn'oho krayeznavstva [Patriotic education of future music teachers by means of artistic local history]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
2. Bazhenov, V.H., Ponomar'ov, O.S. & Romanovs'kyi, O.H. (1998). Vykhovannya patriotyzmu maybutnikh kerivnykiv [Education of patriotism of future leaders]. *Visnyk Kharkiv. derzh. politekhn. un-tu – Visnyk Kharkiv. state polytechnic university*. Issue 22. P. 100–104. Kharkiv [in Ukrainian].
3. Bekh, I. (2015). Patriotyzm u vymiri suchasnoho vykhovannya [Patriotism in terms of modern education]. Kyiv: Osvita [in Ukrainian].

4. Van, Lychun', Chzhao, Khun, Chzhan, Khonhyan & Lun, Zhunsya. (2009). *Universytety zdiysnyuyut' innovatsiyne vykladannya kul'tury tradytsiynykh svyat* [Universities carry out innovative teaching of the culture of traditional holidays]. Chuan'shan. No 3. P. 221–224 [in Ukrainian].
5. Vashchenko, H. (1994). *Vykhovnyy ideal* [An educational ideal]. *Poltavs'kyi visnyk – Poltava Herald*. Poltava [in Ukrainian].
6. Mkrtchyan, O.A. (2020). Formuvannya hotovnosti maybutnikh vykhovateliv do profesiynoyi diyal'nosti yak psykholoho-pedahohichna problema [Formation of readiness of future educators for professional activity as a psychological and pedagogical problem]. *Aktual'ni pytannya humanitarnykh nauk – Current issues of humanitarian sciences*. Drohobych: Vydavnychyy dim «Hel'vetyka». Issue 33. Vol. 2. P. 247–258 [in Ukrainian].
7. Chzhan, Lisin. (2009). Osoblyvosti orhanizatsiyi doshkil'noho vykhovannya u KNR [Peculiarities of the organization of preschool education in the People's Republic of China]. *Doshkil'ne vykhovannya – Preschool education*. No 12. P. 95–104 [in Ukrainian].
8. Shevchenko, H.P. & Rashydova, S.S. (2012). *Dukhovni osnovy patriotychnoho vykhovannya* [Spiritual foundations of patriotic education]. Luhans'k: Noulidzh [in Ukrainian].

Bukhniyeva O.

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Music and Fine Arts
Izmail State Humanitarian University
bukhnievaolena@gmail.com
orcid.org/0000-0001-9997-5796

PEDAGOGICAL POTENTIAL OF VOCAL ART IN PATRIOTIC EDUCATION OF YOUNGER STUDENTS IN THE CHINA

The article analyzes the experience of national-patriotic education in the People's Republic of China. The present state of the problem of patriotic education by means of vocal art in the People's Republic of China is presented based on the analysis of the works of Chinese teachers who investigate the peculiarities of the pedagogical potential of vocal performance in solving the task of patriotic education of modern youth, in particular, younger schoolchildren in secondary schools. The developments of domestic scientists on the role of vocal art in the education of students of the new millennium by patriots are supplemented. It was determined that Chinese and Ukrainian scientists are currently researching various aspects of patriotic education of younger schoolchildren, but the problem needs further development in this direction. The article emphasizes that the current patriotic education in Chinese secondary schools is based on the traditional model of face-to-face education. The digital transformation of general education opens up more opportunities for students and teachers, but also creates certain problems in patriotic education. According to the researchers, a significant role in the education of patriots by means of vocal art is played by the choir director, who is obliged not only to professionally combine various methodological techniques in teaching children to sing, but also to captivate each child with music so that it evokes emotions in him and encourages him to think. This is possible only if children have developed a need for communication with vocal music. For this, it is necessary to create and maintain a special lively and joyful atmosphere during classes, so that each child feels the joy of his own achievements and feels his significant role in the overall success of the team, which performs a very important mission in the common cause of patriotic unity of the nation through the power of art. It is emphasized that the inclusion of the works of outstanding figures of the past in the plan of musical lessons will not only help to enrich the knowledge of students about

the history of the formation of the country's singing culture, but will also cause a desire to carefully preserve and develop traditions, which, as a result, serves the purpose of cultivating a high sense of love for the homeland, respect for its past, responsibility for its present and future.

Key words: patriotic education, vocal music, comprehensive school, influence of national Chinese traditions.